

4. EIROPAS STRUKTURĀLIE UN INVESTĪCIJU FONDI 2021.-2027. GADA PROGRAMMĒŠANAS PERIODĀ

4.1. EIROPAS SAVIENĪBAS DAUDZGADU FINANŠU IETVARŠ 2021.-2027. GADAM

2018.gada 2.maijā Eiropas Komisija publicēja Komisijas paziņojumu par Daudz gadu finanšu shēmu 2021.-2027.gadam¹³. Šis dokuments ir Eiropas Komisijas priekšlikuma projekts nākamajam Eiropas Savienības ilgtermiņa budžetam pēc 2020.gada, kad beigsies Eiropas strukturālo un investīciju fondu 2014.-2020.gada programmēšanas periods. Eiropas Savienības dalībvalstīm ir jāvienojas par Eiropas Savienības budžeta gala variantu līdz 2020. gada sākumam, attiecīgi paredzot Eiropas Savienības budžeta sadali starp dalībvalstīm.

Saskaņā ar Eiropa Komisijas publicētajiem normatīvo aktu (regulu) priekšlikumiem Latvija joprojām varēs saņemt Eiropas strukturālo un investīciju fondu (ESIF) atbalstu kā "mazāk attīstītais reģions". Atbilstoši Eiropas Komisijas priekšlikumam Kohēzijas politikas atbalsta samazinājums salīdzinājumā ar 2014.-2020.gada programmēšanas periodu ir 13% (584 miljoni EUR), un plānotais ESIF piešķirums ir 4,262 miljardi EUR. Turklāt piedāvātais Eiropas Savienības līdzfinansējuma samazinājums ir no 85 uz 70%, kas radīs papildu slogu projektu īstenotājiem (t.sk. Liepājas pilsētas pašvaldības administrācijai). Šāda situācija ir izskaidrojama ar to, ka Eiropas Komisija cenšas samazināt grantu finansējuma īpatsvaru un palielināt finanšu instrumentu (aizdevumu, aizdevumu garantiju u.c.) īpatsvaru projektu finansēšanā.

Lemjot par Eiropas Savienības daudz gadu budžeta apstiprināšanu 2020.gada sākumā, Latvijas lielākie izaicinājumi ir:

- panākt pēc iespējas mazāku Latvijai pieejamā Eiropas Savienības budžeta samazinājumu (*it sevišķi Kohēzijas fonda finansējumu*) situācijā, kad Lielbritānija, viena no ES lielākajām neto maksātājvalstīm, izstāsies no ES 2020.gadā;
- panākt pēc iespējas mazāku ESIF līdzfinansējuma samazinājumu konkrētiem investīciju projektiem.

Eiropas Savienības daudz gadu budžeta projekts ietver septiņas tematiskās izdevumu prioritātes, no kurām "Kohēzija un vērtības" ietvaros varētu tikt piešķirts finansējums saistībā ar VIDES nozares pasākumu īstenošanu (skatīt Tabulu 4.1. zemāk). Eiropas Savienības budžeta prioritātes attiecīgi ir pakārtotas Eiropas Savienības politiskajām prioritātēm.

TABULA 3.1. EIROPAS SAVIENĪBAS DAUDZGADU BUDŽETA PRIORITĀTES KONTEKSTĀ AR FINANSĒJUMU SAISTĪBĀ AR VIDĪ

Prioritāte	Apakšprioritāte	Finansēšanas avots
2. Kohēzija un vērtības	5. Reģionālā attīstība un kohēzija	Eiropas Reģionālās attīstības fonds Kohēzijas fonds

Avots: Komisijas paziņojums par Daudz gadu finanšu shēmu 2021.-2027.gadam

¹³ Eiropas Komisijas 2018. gada 2. maija paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Mūsdienīgs budžets Savienībai, kas aizsargā, dod iespējas un aizstāv. Daudz gadu finanšu shēma 2021.-2027.gadam".

4.2. EIROPAS SAVIENĪBAS KOHĒZIJAS POLITIKA

Kohēzijas politika ir Eiropas Savienības galvenā investīciju politika, un tās mērķis ir veicināt pilsētattīstību un mazināt sociāli ekonomiskās atšķirības starp Eiropas Savienības reģioniem. Eiropas Savienības kohēzijas politikas īstenošanai paredzētais finansējums veidos Eiropas Savienības daudzgadu budžeta piešķiruma Latvijai lielāko daļu.

Kohēzijas politikai 2021.-2027.gada periodā ir pieci galvenie mērķi:

1. Viedāka Eiropa (*inovācija, digitalizācija, ekonomikas pārkārtošana, atbalsts maziem un vidējiem uzņēmumiem*).
2. Zaļāka Eiropa ar zemākām oglekļa emisijām (*Parīzes nolīguma īstenošana un investēšana enerģētikas pārkārtošanā, atjaunojamajos resursos un cīņai pret klimata pārmaiņām*).
3. Labāk savienota Eiropa (*stratēģiskie pārvadājumi un digitālie tīkli*).
4. Sociālāka Eiropa (*atbalsts kvalitatīvai nodarbinātībai (t.sk. jauniešu nodarbinātībai), izglītībai, prasmju ieguvei, sociālajai iekļaušanai un vienlīdzīgai piekļuvei veselības aprūpei*).
5. Iedzīvotājiem tuvāka Eiropa (*vietējā līmeņa stratēģiju izstrāde un ilgtspējīga pilsētu attīstība Eiropas Savienībā*).

Saistībā ar VIDĪ tematiski saistoši ir otrais Kohēzijas politikas mērķis.

4.3. LATVIJAS INVESTĪCIJU VAJADZĪBAS KOHĒZIJAS POLITIKAS ĪSTENOŠANAI

Kopš 2018.gada Latvija veic sarunas ar Eiropas Komisiju par dažādiem Kohēzijas politikas īstenošanas aspektiem, tai skaitā Latvijas investīciju vajadzībām kohēzijas politikas īstenošanai.

2019.gada 27.februārī Eiropas Komisija publicēja 2019.gada Ziņojumu par Latviju¹⁴. Šī dokumenta D pielikums ietver investīciju pamatnostādnes Latvijai par kohēzijas politikas finansējumu 2021.-2027.gadam. Pamatojoties uz D pielikumu, Finanšu ministrija, kā ESIF vadošā iestāde, ir sagatavojusi Ziņojumu par Kohēzijas politikas mērķiem, rezultātiem un Dalībvalstīm veicamajiem priekšdarbiem. Šajā dokumentā ir noteikti kohēzijas mērķi, veikuma un rezultātu rādītāji, kā arī priekšdarbi/kritēriji Latvijai, lai pretendētu uz ESIF finansējumu. Lai arī šis ir izstrādes posma darba materiāls, tas satur vērtīgu informāciju par sagaidāmajiem projektu tematiskās atlases nosacījumiem.

Zemāk redzamajā Tabulā 4.2. ir atspoguļota informācija par Kohēzijas politiskajiem mērķiem pakārtoto informāciju.

TABULA 3.2. LATVIJAS PRIEKŠLIKUMA PROJEKTS KOHĒZIJAS POLITIKAS MĒRĶU UN UZDEVUMU SASNIEGŠANAI

Kohēzijas politikas konkrētais mērķis	Veikuma pamatrādītāji		Rezultātu pamatrādītāji	
	Izlaides	Rezultātu	Izlaides	Rezultātu
2. Zaļāka Eiropa ar zemām oglekļa emisijām, veicinot tīru un taisnīgu enerģētikas pārkārtošanu, “zaļas” un “zilās” investīcijas, aprites ekonomiku, pielāgošanos klimata pārmaiņām un risku novēršanu un pārvaldību				

¹⁴ Eiropas Komisijas 2019. gada 27. februāra 2019. gada ziņojums par Latviju. Pavaddokuments dokumentam “Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Centrālajai Bankai un Eurogrupai. 2019. gada Eiropas pusgads – novērtējums par progresu strukturālo reformu īstenošanā, makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanā un koriģēšanā, un saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1176/2011 veikto padziļināto pārskatu rezultāti.

Kohēzijas politikas konkrētais mērķis	Veikuma pamatrādītāji		Rezultātu pamatrādītāji	
2.1. Veicināt energoefektivitātes pasākumus	PKI 06 – Investīcijas energoefektivitātes uzlabošanas pasākumos	PKR 05 – Ieguvēji no uzlabotas energoefektivitātes klases	RKI 18 – Mājsaimniecības, kam sniegts atbalsts energoefektivitātes uzlabošanai mājoklī	PKI 06 – Investīcijas energoefektivitātes uzlabošanas pasākumos
2.2. Veicināt atjaunojamo energoresursu enerģiju	PKI 07 – Papildu atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanas jauda	PKR 06 – Papildu saražotās atjaunojamo energoresursu enerģijas daudzums	RKI 22 – Atjaunojamās enerģijas papildu ražošanas jauda (tai skaitā: elektroenerģija, siltumenerģija)	PKI 07 – Papildu atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanas jauda
2.3. Vietējā līmenī attīstīt viedas energosistēmas, tīklus un enerģijas akumulāciju	PKI 08 – Viedajiem tīkliem izstrādātās digitālās vadības sistēmas	PKR 07 – Viedajiem tīkliem papildu pieslēgtie lietotāji	RKI 23 – Viedo tīklu digitālās vadības sistēmas RKI 98 – Mājsaimniecības, kam sniegts atbalsts viedo enerģotīklu izmantošanai	RKR 33 – Viedajiem tīkliem pieslēgtie lietotāji RKR 34 – Viedo tīklu projektu izvēšana
2.4. Veicināt pielāgošanos klimata pārmaiņām, risku novēršanu un noturību pret katastrofām	PKI 09 – Jaunas vai modernizētas katastrofu monitoringa, brīdināšanas un reaģēšanas sistēmas	PKR 08 – Papildu iedzīvotāji, kuri gūst labumu no aizsardzības pasākumiem pret plūdiem, mežu ugunsgrēkiem un citām ar klimatu saistītām dabas katastrofām	RKI 24 – Jaunas vai modernizētas katastrofu monitoringa, gatavības, brīdinājuma un reaģēšanas sistēmas* RKI 25 – Jaunizveidota vai nostiprināta piekrastes joslas un upju un ezeru krastu aizsardzība, kā arī aizsardzība pret zemes nogruvumiem, lai aizsargātu cilvēkus, aktīvus un dabisko vidi RKI 26 – Zaļā infrastruktūra, kas izveidota nolūkā pielāgoties klimata pārmaiņām RKI 27 – Valsts/reģionālā/vietējā līmeņa stratēģijas, kas koncentrējas uz pielāgošanos klimata pārmaiņām RKI 28 – Teritorijas, ko aptver aizsardzības pasākumi pret meža ugunsgrēkiem	RKR 35 – Iedzīvotāji, kuri gūst labumu no pretplūdu pasākumiem RKR 36 – Iedzīvotāji, kuri gūst labumu no pasākumiem aizsardzībai pret meža ugunsgrēkiem RKR 37 – Iedzīvotāji, kuri gūst labumu no pasākumiem aizsardzībai pret klimatiskām dabas katastrofām (kas nav plūdi un meža ugunsgrēki) RKR 96 – Iedzīvotāji, kuri gūst labumu no pasākumiem aizsardzībai pret neklīmatiskiem dabas riskiem un ar cilvēka darbību saistītiem riskiem* RKR 38 – Aplēstais vidējais reaģēšanas laiks katastrofas gadījumā*
2.5. Veicināt ūdens resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu	PKI 10 – Jaunas vai modernizētas notekūdeņu attīrīšanas jaudas	PKR 09 – Papildu iedzīvotāji, kas pieslēgti vismaz otrējai notekūdeņu attīrīšanai	RKI 30 – Jaunu vai nostiprinātu cauruļu garums mājsaimniecību pieslēgumiem ūdensvadam RKI 31 – Jaunbūvēto vai nostiprināto notekūdeņu savākšanas tīklu garums RKI 32 – Jaunās vai modernizētās notekūdeņu attīrīšanas jaudas	RKR 41 – Iedzīvotāji, kuri pieslēgti uzlabotai ūdensapgādei RKR 42 – Iedzīvotāji, kuri pieslēgti vismaz otrējai notekūdeņu attīrīšanai RKR 43 – Ūdens zudumi RKR 44 – Pienācīgi attīrīti notekūdeņi
2.6. Vecināt pāreju uz aprītes ekonomiku (Attīstīt (pāriet uz) aprītes ekonomiku, investējot atkritumu nozarē un resursu efektivitātē)	PKI 11 – Jaunas vai modernizētas atkritumu reciklēšanas jaudas	PKR 10 – Papildu reciklētie atkritumi	RKI 34 – Papildu jauda atkritumu reciklēšanai	RKR 46 – Iedzīvotāji, kuriem pieejamas atkritumu reciklēšanas iekārtas un nelielas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas RKR 47 – Reciklētie atkritumi RKR 48 – Reciklētie

Kohēzijas politikas konkrētais mērķis	Veikuma pamatrādītāji		Rezultātu pamatrādītāji	
				atkritumi, ko izmanto par izejvielām RKR 49 – Reģenerētie atkritumi
<p>2.7 Uzlabot bioloģisko daudzveidību un zaļo infrastruktūru pilsētvidē un samazināt piesārņojumu</p>	<p>PKI 12 – Zaļās infrastruktūras platība pilsētu teritorijās</p>	<p>PKR 11 – ledzīvotāji, kuri gūst labumu no gaisa kvalitātes pasākumiem</p>	<p>RKI 36 – Zaļās infrastruktūras platība, kas atbalstīta pilsētu teritorijās RKI 37 – Natura 2000 teritoriju platība, ko aptver aizsardzības un atjaunošanas pasākumi saskaņā ar prioritārās rīcības plāniem RKI 99 – Platība ārpus Natura 2000 teritorijām, ko aptver aizsardzības un atjaunošanas pasākumi RKI 38 – Atbalstītā sanētās zemes platība RKI 39 – Uzstādītās gaisa piesārņojuma monitoringa sistēmas</p>	<p>RKR 50 – ledzīvotāji, kuri gūst labumu no gaisa kvalitātes pasākumiem RKR 95 – ledzīvotāji, kuriem ir piekļuve jaunai vai modernizētai zaļajai infrastruktūrai pilsētu teritorijās RKR 51 – ledzīvotāji, kuri gūst labumu no trokšņa samazināšanas pasākumiem RKR 52 – Sanētā zeme, ko izmanto apzaļumotām teritorijām, sociālajiem mājokļiem un ekonomiskām vai kopienas darbībām</p>
<p>3. Ciešāk savienota Eiropa, uzlabojot mobilitāti un reģionālo IKT savienotību</p>				
<p>3.4. Veicināt ilgtspējīgu multimodālu mobilitāti pilsētās</p>	<p>PKI 16 – Tramvaja un metro līniju paplašināšana un modernizācija</p>	<p>PKR 15 – Gadā apkalpotie lietotāji jaunajās un modernizētajās tramvaja un metro līnijās</p>	<p>RKI 55 – Jaunbūvēto tramvaja un metro līniju garums RKI 56 – Rekonstruēto/modernizēto tramvaja un metro līniju garums RKI 57 – Videi draudzīgs ritošais sastāvs, ko izmanto sabiedriskajā transportā RKI 58 – Atbalstītā atdalītā veloinfrastruktūra RKI 59 – Atbalstītā alternatīvo degvielu infrastruktūra (uzpildes/uzlādes punkti) RKI 60 – Pilsētas ar jaunām vai modernizētām digitalizētām pilsētas transporta sistēmām</p>	<p>RKR 62 – Ar sabiedrisko transportu gadā pārvadāto pasažieru skaits RKR 63 – Jauno/modernizēto tramvaja un metro līniju lietotāju skaits gadā RKR 64 – Atdalītas veloinfrastruktūras lietotāju skaits gadā</p>
<p>4. Sociālāka Eiropa, īstenojot Eiropas sociālo tiesību pīlāru</p>				
<p>5. ledzīvotājiem tuvāka Eiropa, ar vietējo iniciatīvu palīdzību veicinot pilsētu, lauku un piekrastes teritoriju ilgtspējīgu un integrētu attīstību</p>				

Kohēzijas politikas konkrētais mērķis	Veikuma pamatrādītāji		Rezultātu pamatrādītāji	
5.1. Veicināt integrētu sociālo, ekonomisko un vidisko attīstību, kultūras mantojumu un drošību pilsētu teritorijās	PKI 21 – Iedzīvotāji, ko aptver integrētas pilsētattīstības stratēģijas		RKI 74 – Iedzīvotāji, ko aptver integrētas pilsētattīstības stratēģijas RKI 75 – Integrētas pilsētattīstības stratēģijas RKI 76 – Kopīgie projekti RKI 77 – Atbalstītās kultūras un tūrisma infrastruktūras kapacitāte	RKR 76 – Pilsētattīstības stratēģiju sagatavošanā un īstenošanā iesaistītās ieinteresētās personas RKR 77 – Tūristi/apmeklējumi atbalstītajos objektos*
5.2. veicināt integrētu vietējo sociālo, ekonomisko un vidisko attīstību, kultūras mantojumu un drošību, tostarp lauku un piekrastes teritorijās, izmantojot arī sabiedrības virzītu vietējo attīstību			RKI 80 – Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas vietējai attīstībai	

Avots: Finanšu ministrija

Tabulā 4.2. ietvertā informācija liecina, ka 2021.-2027.gada perioda struktūrfondu ieguldījums VIDES jomā tiks apkārtējās vides uzlabošanai un sakārtošanai, ilgtspējīgu vides saglabāšanas pasākumu īstenošanai.

4.4. EIROPAS SAVIENĪBAS CENTRALIZĒTĀS PROGRAMMAS

Papildus ESIF nacionālās aplokšnes finansējumam (*Latvijai tieši pieejamais finansējums*) ESIF 2021.-2027.gada plānošanas periodā būs pieejams arī ES centralizētās programmas atbalsts attīstības iniciatīvām saistībā ar VIDĪ. Attīstības pārvaldes rīcībā ir informācija par sekojošām programmām – LIFE, INTERREG, LEADER, EEZ finanšu instruments, LVAf, KPFI par kurām izklāsts sniegts zemāk¹⁵.

LIFE programma ir Eiropas Komisijas (EK) finanšu instruments vides kvalitātes un klimata pārmaiņu inovatīvu un ilgtspējīgu uzlabojumu veikšanai.

Galvenais LIFE programmas mērķis ir veicināt Eiropas Savienības (ES) vides un klimata politikas īstenošanu, attīstību un aktualizēšanu, piešķirot līdzfinansējumu projektiem, kas atbilst LIFE programmas mērķiem un rada papildus pievienoto vērtību ES. Uz programmu attiecas Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES Nr. 1293/2013) par vides un klimata pasākumu programmas (LIFE) izveidi.

¹⁵ Programmu izklāsts sagatavots saskaņā ar "Eiropas Komisijas 2018. gada 2. maija paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Mūsdienīgs budžets Savienībai, kas aizsargā, dod iespējas un aizstāv. Daudzgaļu finanšu shēma 2021.-2027.gadam" Pielikums."

INTERREG ir viens no galvenajiem Eiropas Savienības (ES) instrumentiem, kas atbalsta projektu pārrobežu sadarbību. Tās mērķis ir kopīgi risināt kopīgas problēmas un rast kopīgus risinājumus tādās jomās kā veselība, vide, pētniecība, izglītība, transports, ilgtspējīga enerģija un daudz ko citu.

LEADER ir mērķtiecīgas un savstarpēji koordinētas aktivitātes lauku attīstības veicināšanai. Viens no LEADER pieejas pamatprincipiem ir pieeja no “apakšas uz augšu”, kad iniciatīva nāk no vietējiem iedzīvotājiem, iesaistoties savas teritorijas problēmu identificēšanā un risināšanā.

EEZ finanšu instruments 2016.gada 28.maijā tika parakstīti līgumi starp donorvalstīm (Norvēģiju, Īslandi un Lihtenšteinu) un Eiropas Savienību (ES) par Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) finanšu instrumenta un Norvēģijas finanšu instrumenta ieviešanai paredzētā finansējuma piešķiršanu jaunajā 2014.-2021.gada periodā. Šo ieguldījumu mērķis ir novērst sociālo un ekonomisko nevienlīdzību EEZ ietvaros un stiprināt divpusējās attiecības starp donorvalstīm un saņēmējvalstīm. Jaunajā periodā 15 ES dalībvalstīm – Latvijai, Igaunijai, Lietuvai, Polijai, Čehijai, Slovākijai, Ungārijai, Slovēnijai, Rumānijai, Bulgārijai, Grieķijai, Spānijai, Portugālei, Kiprai un Maltai – pieejamais finansējums ir 2,8 milj. EUR.

Latvijas Vides Aizsardzības Fonds Ar 2019. gada 1. maiju, pamatojoties uz Ministru kabineta 2018.gada 17.oktobra rīkojumu nr. 530 “Par Latvijas vides aizsardzības fonda administrācijas pievienošanu Valsts reģionālās attīstības aģentūrai” 3. punktu, ir likvidēta valsts tiešās pārvaldes iestāde Latvijas vides aizsardzības fonda administrācija (reģistrācijas Nr. 90001672886, juridiskā adrese Rīga, Eksporta iela 5, LV-1050) , pievienojot to Valsts reģionālās attīstības aģentūrai (Nr. 90001733697, juridiskā adrese: Alberta iela 10, Rīga, LV-1010), un Valsts reģionālās attīstības aģentūra ir Latvijas vides aizsardzības fonda administrācijas funkciju, tiesību, saistību un prasību pārņēmēja.

Latvijas vides aizsardzības fonda administrācija ir iekļauta Valsts reģionālās attīstības aģentūrā kā atsevišķa struktūrvienība.

KPFI mērķis ir veicināt globālo klimata pārmaiņu novēršanu, pielāgošanos klimata pārmaiņu radītajām sekām un sekmēt siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanu (piemēram, īstenojot pasākumus ēku energoefektivitātes uzlabošanai gan sabiedriskajā, gan privātajā sektorā, tehnoloģiju, kurās izmanto atjaunojamos energoresursus attīstīšanu un ieviešanu, kā arī īstenojot integrētus risinājumus siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanai).